

AZ ÁLTALÁNOS (KÖZ)IGAZGATÁSI ELJÁRÁSRÓL
SZÓLÓ TÖRVÉNY MAGYAR NYELVŰ
FORDÍTÁSÁNAK BÍRÁLATA

Opšti upravni postupak — általános közigazgatási eljárás. Már a törvény elnevezésének fordításakor felmerült az első probléma. Nem mindegy ugyanis, miképpen ültetjük át magyar nyelvre az *uprava*, *javna uprava* kifejezéseket. A jugoszláviai terminológiába nemrég bekerült *államigazgatás* terminust elvetjük, hiszen az kizárólag a *državna uprava* párjaként alkalmazható. A legjobb megoldásnak a gyakran használatos *közigazgatás* műszó tűnik. Megszoktuk, a vajdasági magyar jogász fülében ismerősen cseng. Jobban hangzik, mint az igazgatás szó. Igen ám, de a probléma akkor válik komollyá, ha rájövünk: *közigazgatás*-nak az *uprava* szót fordítottunk, nem pedig a *javna uprava* kifejezést, amely ha jóval ritkábban is, de jelen van a jugoszláv jogban, terminológiában.

A *javna uprava* — *közigazgatás* terminológiai és tartalmi szempontból is bonyolult fogalom. Egyrészt magában foglalja az igazgatás szervezeti felépítését — *államigazgatás*, *társadalmi igazgatás* — e kettő gyűjtőneveként elfogadhatónak tartom a *közigazgatás* terminus alkalmazását, másrészt a *javna uprava* ún. funkcionális értelmezése a tartalmat, a hozandó vagy meghozott aktusokat tartja szem előtt, figyelmen kívül hagyva, hogy az aktusok mely szervtől származnak. Bár az alkalmazott terminusokból ez a funkcionális értelmezés sem szerbhorvát, sem magyar nyelven nem világlik ki, a közigazgatás terminus használatát ilyen esetben teljesen elfogadhatónak tarthatjuk.

Az *uprava* műszó az államhatalomnak főként igazgatási aktusokat hozó ága jelentéstartalmat fed, jugoszláv viszonyokban természetesen kiegészülve, kibővülve az öngazgatási, társadalmi szervek jelentős szerepével. Helyes magyar fordítása az *igazgatás*.

Habár a szerbhorvát jogi nyelvben érzésem szerint gyakran a teljes, formai (szervezeti felépítés) és tartalmi módon értelmezett fogalomra is a rövidebb, jelentésében kevésbé különböző *uprava* szót alkalmazzák, a pontos, szabatos fordítás érdekében szükségesnek tartottam e problémát megemlíteni, annál is inkább, mert hivatalos kiadvány címe forog szóban. Fordítómunkánk legfon-

tosabb forrása, a Szerbhorvát—magyar nagyszótár is a javasolt megoldást szorgalmazza. A tavaly megjelent **Önigazgatási és egyéb társadalmi-politikai kifejezések szerbhorvát—magyar szótárában**: *uprava* — (köz)igazgatás. És még egy utolsó érv: Kovács Ferenc: **A magyar jogi terminológia kialakulása** c. könyvében, definiálva a magyar jogi terminológiát, nem az *államigazgatás, közigazgatás*, hanem az *igazgatás* szakszót használja.

Az általános igazgatási eljárásról szóló törvény magyar nyelvű fordítása a Dr. Sőregi Zoltán, Dobó Illés, Juhász Antal hármas munkája. 1970-ben látott napvilágot, a kiadó pedig Zenta község Hivatalos Lapja. Bírálata, véleményezése hálás feladat, mert a magyar nyelvű törvénytöveg első látásakor is kitűnik, hozzáértő fordítók alapos munkájáról van szó. Ugyanakkor, mint sok más tudományág, a jugoszláviai magyar jogi szaknyelv is rövid idő alatt gyors ütemű fejlődésen, változáson ment keresztül, bővült, gazdagodott. Majd tíz év távlatából nem nehéz pl. észrevenni, hogy ma már nem a népek és nemzetiségek, hanem a nemzetek és nemzetiségek az elfogadott vonzat. E szembeötlő terminológiai túlhaladottságra a törvény előszavában bukkantam rá, magában a szövegben előljáróban csak egy olyan esetre hívnám fel a figyelmet, mint amilyen a *javni tužilac közvádló*-nak való fordítása. A helyes magyar szakszó, ebben évekkel ezelőtt megállapodtunk, az *ügyész, a javno tužilaštvo ügyészség*, nem pedig *közvádlóság*, még akkor sem, ha az arra tévedő tájékozatlan az újvidéki bíróság, ügyészség épületének bejáratán ezt láthatja: *Közvádlóság*.

S most vegyük bonckés alá az egész törvényt sorban, fejezetenként, szakaszonként. Észrevételeim, megjegyzéseim a következők:

Osnovna načela — alapelvek. Nyelvérzékem nem talál semmi kivét-nivalót e megoldásban. Annyit fűznék hozzá, hogy a magyarországi hatályos törvényekben az *alapvető elvek* kifejezéssel is találkozhatunk. Egyik is, másik is elfogadható. S ha már a hatályos szót említettük, hadd mondjam el, hogy a fordítók, nagyon helyesen, a *važenje zakona* kifejezésnél a *hatály*, s nem az *érvény* szakszót alkalmazták. A *važenje* szót érvénynek fordítani gyakori laikus hiba. Nem helytálló az a nézet, mely szerint a köznyelv közérthető szavát a jogi „zsargon” fölöslegesen helyettesítette be a „hangzatosabb” terminussal: Nem hatályos egyetlen érvényes törvény sem, amíg nem alkalmazható. A két fogalom csak a *vacatio legis* elmúltával fedi egymást.

A *poseban postupak* kifejezés *külön eljárás*-nak való fordítását sem tartom hibásnak. Gyakori azonban a *különleges eljárás* kifejezés alkalmazása is. A harmadik rokon műszó, a *különös* az anyagi jogban honos. *Posebni deo — különös rész.*

Külön eljárás volt a második szakasz címe, a harmadiké viszont *Supsidijarna primena zakona — A törvény supsidialis (helyettesítő) alkalmazása.* A magyar nyelvben nem supsidialis, hanem *szubszidiáris*, régiesen *subsidiarius* az adekvát terminus. A fordítók zárójelbe tették a helyettesítő szót. Ezt, és a helyettesítés műszót még inkább a polgári,

kötelmi, öröklési jogi *substitutio*-hoz kötöm, míg jelen esetben a másodlagos műszót alkalmaznám. Tenném ezt annál is inkább, mert az igazgatási jogban is létezik a *helyettesítés* — *szubsztitúció*, mégpedig a hatáskörnél, *devolució* — *hárulás*, *háramlás* és *avokáció* — *elvonás*, *megvonás* formában.

A törvény negyedik szakaszában a szerzők az *ovlašćenje* — *felhatalmazás* szót helyesen használták, de sajnos nem következetesek, amikor egyhelyütt a *megbízás* terminussal cserélik föl. Ezzel zavar kelthető, mert e szakszó használata által a szöveget idő előtt a *képviselő*, *zastupanje*, a *megbízás*, *meghatalmazás*, *punomoćstvo*, *punomoćje* problematikájához terelik.

Még mielőtt a *határozattal* és a *végzéssel* foglalkozó szakaszokhoz érnénk, megjegyzem, a negyedik szakaszból kitűnik: a fordítók biztonnággal kezelik a *döntés*, *határozat*, *végzés* terminusokat, melyek használatával gyakorlatunkban igen sok probléma akadt. A *rešavanje* mint általános terminus a fordításban helyesen *döntés*-ként szerepel, ugyanakkor, igazgatási eljárásról lévén szó, a *rešenje* magyarul *határozat*, a *zaključak* pedig *végzés*. Itt tenném még hozzá az eddig nem említett szerbhorvát *odluka* műszót, mely a legáltalánosabban jelölheti az ítélet, a határozat és a végzés fogalmakat is. Fordítása? Feltétlenül figyelembe kell vennünk, hogy polgári, büntető vagy igazgatási jogról van-e szó. Az igazgatási jogban sohasem fordíthatjuk határozatnak, hanem *döntés*-nek, míg a polgári és büntetőjogban következetesen *határozat*-nak kell mondani, figyelembe véve a magyarországi idevágó törvények terminológiai megoldásait. Ezenkívül nagy segítséget nyújthat még a meritum, az érdemi elbírálás vizsgálata is. Nem tévedhetünk, ha így egyszerűsítjük le: ha érdemben született, akkor a *rešenje* *határozat* lesz, ha kisebb jelentőségű kérdések elintézését célozza, a *rešenje* fordítása *végzés*.

Az áttekinthetőség kedvéért íme egy kis táblázat:

<i>Büntető eljárás</i>	<i>Polgári eljárás</i>	<i>Igazgatási eljárás</i>
<i>presuda-ítélet</i>	<i>presuda-ítélet</i>	<i>rešenje-határozat</i>
<i>rešenje-végzés</i>	<i>rešenje-végzés</i>	<i>zaključak-végzés</i>
<i>odluka-határozat</i>	<i>odluka-határozat</i>	<i>odluka-döntés</i>

Döntésnek, pontosabban *döntvény*-nek nevezzük még a magyarországi jogi szaknyelvben a legfelsőbb bíróságok határozatait, melyeknek az alacsonyabb bíróságokra nézve elvi jelentőségük volt.

A nyolcadik szakasz címe: *Ocena dokaza*. Magyarra *A bizonyítékok értékelése*-ként ültették át. Bár ez a megoldás elfogadható, a magyar jogász mégis a *bizonyítékok mérlegelésé*-t használja, törvényszövegekben találkozhatunk például a *bizonyítás eredményének mérlegelése* kifejezéssel is. Itt adok meg még néhány, a bizonyítással kapcsolatos szak kifejezést: *nastupanje dokaza* — *a bizonyítékok elrendelése*, *izvođenje dokaza* — *a bizonyítékok felvétele*, *podnošenje dokaza* — *a bizonyíté-*

kok előterjesztése, bejelentése, bemutatása, felhozása — A magyar jogi nyelvben egyébként sokkal ritkábban használatos a bizonyíték szó, jóval gyakrabban találkozunk a *bizonyítási eszköz*-zel, melynek segítségével eljutunk a bizonyítékig. Ennek következtében nem teljes a terminológiai megfelelés.

A nyolcadik szakasz első terminus *technicus*a kapcsán máris felmerül egy újabb kérdés. Vajon fordíthatjuk-e az *ovlašćeno službeno lice* kifejezést *illetékes hivatalos személy*-nek? Fentebb megállapítottam, az *ovlašćen felhatalmazott*-nak való fordításában nincsen semmi kivetnivaló. Ám belekeverni az *illetékes* szót, ezáltal egy újabb institúciót, az *illetékességet*, a területi hatáskört, ezen túlmenően a *hatáskör* intézményét — feleslegesnek találom. Az ilyen és hasonló megoldásokat, elsősorban a köznyelvi szövegekben, néha mégis el kell fogadni. Egyes esetekben túlbonyolításhoz vezetne, mondjuk, egy olyan teljes megfogalmazás, mint pl. a hatáskörrel és illetékességgel felruházott személy, szerv. Ezt a kérdést lentebb részletesen taglalom. A magyarországi, az államigazgatás általános szabályainak hatályos szövegében találkozunk egyébként az *ügyintéző* szakszóval, melyet nyelvi értelmezéssel a *službeno lice koje vodi postupak, ovlašćeno službeno lice* megfelelőjének kell tekinteni.

A kilencedik szakasz első bekezdésében a *zakonsko ovlašćenje* magyarul *törvényes meghatározás*, nyilvánvaló elírás, bővebben elemezni fölösleges, helyesen: *törvényes felhatalmazás*. Ugyanebben a szakaszban találtam még két hibát. *Pravila i propisi — Jogszabályok és szabályok*. Szerencsésebbnek tartom a *Jogszabályok és (egyéb) előírások* fordítását. A *vršenje službe* pedig inkább a *szolgálat teljesítése, végzése*, mint ellátása, noha ez a fordítás sem szarvashiba.

A fellebbezési, fellebbezésre való jogról szóló tizedik szakasz fordítása kielégítő, egyetlen megjegyzésem van a negyedik pontra, és pedig, ha határozat ellen fellebbezni nem lehet, ahogyan a szövegben áll, akkor a magyar jogi szaknyelv kikristályosodott vonzatát kell használni: *fellebbezésnek helye nincs*.

Tizenkettedik szakasz: *ekonomičnost postupka — az eljárás gazdaságossága*. Jó fordítás, a polgári eljárásban mellesleg *pergazdaságosság*-ot kell használni. E műszó azonban általánosan nem alkalmazható az igazgatási jogban, a specifikus intézmény, az *igazgatási per — upravni spor* fennállása miatt. Csak akkor felel meg, ha az *igazgatási per gazdaságosságáról* beszélünk. Még egy idevágó terminus: *költségkímélés*.

A tizenharmadik szakaszban, sajnos, egy rossz tükörfordítással találkozunk. *Pomoć neukoj stranci — a tájékozatlan ügyfél segítése*. A magyar jogi szövegekben három megfelelő kifejezést is alkalmaznak: *az ügyfél kioktatása, kitanítása, figyelmeztetése*. Véleményem szerint az első kettő közül kellett volna választani.

A második fejezet a *Nadležnost* címet viseli, az alcím pedig *Stvarna i mesna nadležnost*. A fordítás a címben *Hatáskör-illetékesség*, az alcím-ben *Hatáskör és illetékesség*. Ez így tökéletes, hiszen feltételezzük, hogy

a törvény és fordítása nem elsősorban a laikusoknak készült, a magyar nyelvet használó jogász pedig feltétlenül rendelkezik olyan jártassággal, hogy határozottan elkülönítse egymástól a két alakra alig különböző fogalmat. Az más lapra tartozik, hogy a szerbhorvátban az általános fogalom megnevezése (nadležnost) félig-meddig megegyezik a részfogalom (stvarna, mesna nadležnost) megnevezésével, s ez a mi esetünkben lehetővé tesz egy szemmel láthatóbb, érthetőbb szaknyelvi megoldást. Talán a mindenáron érthetőbbé tétel elve vezérelt egyes, a vajdasági jogi nyelvvel foglalkozó szakembereket, amikor a *mesna nadležnost* szakkifejezést rosszul sikerült tükörfordítással ültették a magyarba: *helyi illetékesség*. (Sajnálatos, hogy új öngazgatási szótárunk sem küszöbölte ki ezt a hibát.) Ha föltétlenül utalni akarunk a mesna nadležnost „helyi” jellegére, javasolom, használjuk a *területi hatáskör* kifejezést. Ide tartozik még egy fontos és szabatos, teljes magyarországi vonzat: *hatáskörrel rendelkező illetékes szerv, röviden hatáskörében illetékes (szerv)*. Sohasem használjuk, pedig nagyon kellene a *nadležni organ* megfelelőjeként. Elemzett szövegünkben csak akkor pontos az illetékes, illetékesség szavak használata, amikor a fordítók nyelvi értelmezéssel jutottak el hozzájuk, s alkalmazásuk, területi kérdésről lévén szó, a magyar szaknyelv szellemében történt. (Ilyen példát találunk a módosított, de hatályos 21. törvényszakaszban.)

Bár az eredeti törvényszöveg 18. szakaszának 2. bekezdését az 1979. évi módosítással törölték, mert ma is időszerű kérdés, megjegyzem, hogy a *statut alapszabály*-nak való fordítása teljesen helyénvaló. Kár, hogy mostanában ez a magyar szakszó egyre inkább háttérbe szorul a hanyag nyelvhasználat, a státutum terminus jelenléte miatt. Az idegen, nemzetközi szavak és szakkifejezések helyett kevés kivétellel a magyar műszavak és kifejezések használatáért kell síkraszállni. Fordításoktatásunk így választja külön: a községnek *státutum*-a van, de a munkaszervezetnek vagy pl. egy tűzoltóegyletnek terminológiánkban csak *alapszabály*-a lehet.

Azt a tényt, hogy a *képviselő-testület* szóösszetételt mindinkább kiszorítja a *küldött-testület* kifejezés, bár nem minden szakmabeli osztja véleményemet, csak helyeselni tudom. Nyílt kérdés marad, ha elfogadjuk ezt a terminus technicust, mi történjen az összes társadalmi-politikai közösség küldött-testületét, illetve *képviselőházait* jelölő *képviseleti testülettel*. Hacsak addig is, amíg nem alkotunk egy megfelelőbbet, megtarthatjuk, használhatjuk.

De még mielőtt elkalandoznánk az alkotmányjogi terminológia területére, kanyarodjunk vissza elemzett törvényünkhöz! Kreatívnak, mégis helytelennek mondható a harminckettedik szakaszban a legfelsőbb bíróságokra vonatkozó terminológiai megoldás. Jugoszlávia Legfelsőbb Bírósága ugyanis, mint a legeslegfelsőbb, a melléknévfokozás szuperlatívuszának -bb-s képzőjét kapta, szemben a köztársasági „legfelső bíróságokkal”, melyeket nem láttak el ilyen toldalékkal. Noha a jogi és más-

milyen irodalomban mindkét formában találkozhatunk ezzel a felsőfokkal, nem tartom indokoltnak ezt a fajta megkülönböztetést a szövetségi, köztársasági, illetve tartományi legfelsőbb bíróságok elnevezésénél. (Az 1970-ben napvilágot látott magyar nyelvű törvényszöveg óta egyöntetű megoldást fogadtunk el: maradjunk tehát a legfelsőbb mellett.)

Az általános igazgatási eljárásról szóló törvény harminchetedik szakaszának második bekezdésében található a *referat* műszó, melyet a szerzők rosszul fordítottak. *Podneti pismeni referat* — semmiképpen sem fordítható *írásbeli előterjesztés benyújtásának*, e két utóbbi szakszó egyébként is hasonló jelentésű, (a *podneti*-nak mindkettő megfelelne), e megoldásnál ugyanis elsikkad a *referat*, *referátum* szó *jelentés(tétel)* értelme, mely pedig a törvényhozó nyilvánvaló gondolata volt. Helyesen tehát: *podneti pismeni referat* — *írásbeli jelentést beterjeszteni, előterjeszteni* (vagy felterjeszteni, magasabb szervhez).

Még ugyanebben a mondatban egy újabb kérdést fedeztem fel. Amikor eljárási jogokról van szó, mindig ügyelnünk kell arra, hogy a *predlog* terminust ne *javaslat*-nak vagy *ajánlat*-nak, hanem *indítvány*-nak mondjuk. Mert: a javaslat a törvényelőkészítés procedúrájának sajátos szava, az ajánlat kifejezetten kötelmi jogi terminus. Itt azonban nem kifogásolom a javaslat használatát, (*predlog rešenja* — *határozati javaslat*), mert analógiát fedeztem fel egy törvény- vagy szabályzatjavaslat és a szóban forgó határozati javaslat között. Mindegyik egy, a meghozatal előtti stádiumban van.

A jogsegélyről szóló, negyvenedik szakaszban vetődik fel egy olyan probléma, melyet a fordítók helyesen oldottak meg. A dilemma a következő: vajon a köznyelvhez közelebb álló vagy a kifejezetten szaknyelvi terminust kell-e alkalmazni, ha mindkettő létezik? Meggyőződésem, hogy mivel szakterminológiáról van szó, szinte kivétel nélkül a szakszó mellett kell döntenünk. Példa a szakaszból: *zamoliti* — *megkeresni, megkérni*. Válasszuk nyugodtan a megkeresni műszót, a *zamolnica*, *zamolba* terminust magyarul *megkeresés*-nek, ne *megkérés*-nek írjuk, mondjuk. A fordítók is így tettek. Hasonló, bár nem teljesen azonos példa a törvényben lentebb található szó, az *otpravak*, melynek magyar megfelelőjét sokszor adják meg kiadványnak. Itt is csak a jogi nyelvben honos *kiadmány* terminus az adekvát, annál is inkább, mert a kiadványnak más az első, legfontosabb jelentése.

A negyvenegyedik szakasz második bekezdésében jó megoldásnak ítélem meg a nálunk némi bizonytalansággal kezelt *delokrug* — *ügykör*-nek való fordítását. Ily módon elkerüljük a hatáskörrel való azonosítást, bár ez még némi tartalmi tisztázást is igényelne. Az ügykör mellett használhatnánk még a jogkör szót is, ha nem zavarna bennünket, hogy szerzőink némelyike (pl. dr. Hock R.) szinonimaértékűnek minősíti a hatáskörrel.

A kizárásra vonatkozó negyvenkettedik törvényszakaszban fenntartással fogadom a *saovlašćenik* — *társmeghatalmazott* fordítást, inkább

társfelhatalmazott vagy *felhatalmazott-társ* a helyesebb. Határozottan el kell vetnem az *odnos branioca* — *eltartotti viszony* megoldást. Még ha *izdržavanje* állna is az eredetiben, tévesnek tartanám az eltartási viszonynak való fordítást. Obaveza *izdržavanja* — a magyar jogban és nyelvben közismerten *tartási kötelezettség*, *gyermektartás*, nem eltartás stb., jelen esetben azonban nem is tartás esete forog fenn, hanem a *branjeništvo* intézménye, amely a mi jogi nyelvünkben élmezésként meghonosodott. Ehhez tartsuk tehát magunkat, bármely szövegben is találkozunk ezekkel a kifejezésekkel. Ezek szerint az *odnos branioca* magyarul *élmezői viszony* lesz.

Ugyancsak a kizárással kapcsolatos a negyvenharmadik szakasz is. Nem a leghelyesebb a „Dužno je da prekine svaki dalji rad” szövegrészt a következőképpen fordítani: „Köteles minden további teendőt mellőzni”. Kifogásom oka nem a szó szerinti fordításhoz való ragaszkodás. Ebből a szempontból akár helyeselhetnénk is ezt a megoldást, ám az a körülmény, hogy a magyar nyelvben az *izuzeće* terminusra a kizáráson kívül éppen a *mellőzés* (a tágan értelmezett kizárás), szó használatos, indokolatlanná teszi a *mellőzni*, *mellőzés* szó használatát, sőt, félreértésre adhat okot.

Az ötvenegyedik szakaszban találkozunk a *staviti zahtev* kifejezéssel. *Kérelmet támaszt*-nak fordították. Nos, a *zahtev* szakszónak csakugyan jó néhány magyar nyelvi megfelelője van, követelés, igény, követelmény, felszólítás, többek között a kérelem is. A hiba egészen árnyalatnyi, hiszen a polgári eljárásban a *tužbeni zahtev* — *kereseti kérelem*, ugyanakkor kereseti igény is. Ebben az esetben azonban megvan a szép, állandó vonzatunk, amely így hangzik: *igényt támasztani*, s ha tekintetbe vesszük, hogy esetünkben ez az igény jogokra és érdekekre irányul, ezt a megoldást kell szorgalmaznunk.

Az ötvenharmadik szakaszban, a tizenharmadik szakaszbeli hibához hasonló súlyos tévedést fedeztem fel. A *privremeni zastupnik* szakterminus *ügygondnok* helyett *ideiglenes képviselő*-nek való fordítása a helytelenül, rosszul alkalmazott tükörfordítás példája. Jugoszláviai magyar nyelvünk egyik legnagyobb ellensége a tükörfordítás, jeles lingvistáink gyakran intenek óva az olyan kifejezések használatától mint (köznyelvi példa): fehér kávé, fekete sör stb. A szaknyelvben fokozottan kell ügyelnünk az ilyen hibák elkerülésére. Sok, az önigazgatási joggal kapcsolatos szakkifejezést magyar megfelelő hiányában, s az egyenjogú nyelvhasználat sürgető igénye miatt is, tükörfordítással ültettünk anyanyelvünkbe. Bírált esetemben azonban olyan perjogi műszóról van szó, amely a magyar jogi terminológiában egészen másként honosodott meg és kristályosodott ki, semhogy ilyen egyszerűen el lehetne intézni. A nyomaték kedvéért még egyszer a helyes fordítás: *privremeni zastupnik* — *ügygondnok*.

A törvény magyar fordításának szerzői leginkább helyesen használják a *punomoćnik* terminus technicust, magyarul *meghatalmazott-ként*.

Hadd jegyezzem meg, hogy a kötelmi jogban nem egyszerű megtalálni a helyes szót. A meghatározás így hangzik: ha szerződés esete forog fenn, akkor *megbízás*-ról beszélünk, egyoldalú akaratnyilatkozat alkal-mával pedig *meghatalmazás*-ról.

Az 59. szakasz első mondata helyesen, magyarosan így hangzik: „a meghatalmazás írásban adható vagy jegyzőkönyvbe mondható”, nem pedig, ahogyan a nyomtatott szövegben áll: „a meghatalmazás írásban vagy jegyzőkönyvbe szóban adható”.

Egy szakasszal később olvashatjuk: „a magánokirat valódisága”. Ehelyett az *istinitost privatne isprave* megfelelőjeként jobb lett volna a *magánokirat hitelessége* ismert vonzatot alkalmazni, hiszen az össze-tett mondat másik tagmondatában is az van, hogy „elrendelhető hitele-sített meghatalmazás benyújtása”. Értelmezésünk helyes tehát.

A hatvanegyedik szakaszban kifogásolom az eljárásképesség szóössze-tételt. Mindeddig nem szoltam, nem is szólhattam semmit az *eljárási ké-pesség* kifejezés ellen, de ha, a már említett okból, az igazgatási jogban nem használhatjuk a *perképesség*, *pergazdaságosság* s egyéb „perrel” kez-dődő terminusokat, legalább ne vonjuk össze (az eljárási képességet) olyan összetett szóvá, melyet a magyar nyelv, ez az összetett szavakat amúgy is nagyon szerető nyelv, nem fogad be.

Opštenje organa i stranaka — A szervek és az ügyfelek nyilatkozatai. A negyedik fejezet fordítását nagyon szerencsétlen megoldásnak látom. A *nyilatkozat szerbhorvátul izjava*, ennélfogva az *opštenje* szót nyilat-kozatnak fordítani tévedés, s teljesen eltávolodtunk az eredeti törvény-szövegtől. Az *opštenje* viszont lehet kapcsolat, *opštiti* lehet érintkezni, közlekedni. Javaslom, hogy magyarul a cím így hangozzék: *A szervek és az ügyfelek kapcsolata*.

A hatvanegyedik szakaszban korántsem teljes a beadványok fajainak felsorolása: a *zahtev* a *kérelem* mellett *igény* is, a *predlog* nem javas-lat, hanem *indítvány* és *kérelem*, a *prijava* a *bejelentés*en kívül *felje-lentés* is (pl. a szabálysértési eljárásban). Ezeket a terminus technicuso-kat (kivéve a feljelentést) feltétlenül a szövegbe kellett volna foglalni, ha a terjengősséget kerülve ki is hagytuk a *folyamodvány*, *panasz*, *el-lentmondás* szakszavakat, mint a *molba*, *žalba*, *prigovor* terminusok to-vábbi megfelelőit. A *saopštenje* pedig az imént említett *izjava* szó léte-zése miatt nem lehet nyilatkozat. Mit is mond nagyszótárunk? *Saopšte-nje-közlés*, *közlemény*. A nyilatkozatot itt meg sem említi. E pontnál egyébként nyugodtan vitába szállhatunk a törvény készítőivel, egyrészt hogy vajon a beadvány definíciója megfelelő-e felsorolás segítségével, másrészt pedig, hogy miért nem alkalmaztak jobb terminust a *saopšte-nje* helyett. Ez azonban mit sem változtat fordítóink tévedésén.

Munkámnak a hatáskörrel, illetékességgel és az „illetékes” szóval fog-lalkozó részéből kimaradt az „illetéktelen” pontatlan használatának bí-rálata. A hatvanhatodik szakaszban akadtam rá, s mivel a szerbhorvát

nije nadležan kifejezés fordításaként szerepel, legegyszerűbb, ha magyarul körülírjuk: *nade da nije nadležan* — megállapítja hatásköre és illetékessége hiányát. Ugyanúgy, ha a *nenadležan*-t vagyunk kénytelennek lefordítani, egy csöppet sem attraktív kiút — körülíráshoz folyamodunk.

Számomra kissé furcsán hat a *podnosilac-benyújtó* fordítás. Megjegyzem, hasonló alakokra eredeti, magyarországi törvényszövegekben is bukkantam, mégis szebbnek találom, ha benyújtó személyt vagy még inkább *előterjesztő személy*-t használunk.

Értelemzavart idézhet elő a szintúgy a hatvanhatodik szakaszban használt *elutasítja* terminus, ha kiragadjuk a szövegből és izoláltan vizsgáljuk. Az elutasít ugyanis a szerbhorvát odbiti szó megfelelője, s ezt akkor mondjuk, ha érdemi döntés született a beadvány kapcsán. Olyan esetekben azonban, amikor a beadványba foglalt kérelemmel nem is foglalkoznak, indokoltságát nem is bírálják el, hanem pl. hatáskörilletékesség hiánya vagy határidő-túllépés miatt figyelmen kívül hagyják, akkor elvetésről beszélünk. Ezt a különbséget a szerbhorvát terminológia az odbaciti használatával érzékelteti. Vizsgált esetünkben ez áll az eredetiben, a fordítók mégsem vették tekintetbe, s nemcsak hogy a javasolt elvetni műszót nem használták, de még a magyarországi jogi szövegekből ismert körülírást sem alkalmazták, amely pedig így hangzik: *érdemi tárgyalás nélkül elutasítja*. Jóval később a 256. szakaszban, egy helyütt szerepel a két szó, az odbaciti és az odbiti. A problémát a szerzők újabb igekötő, a vissza-bevonásával akarták áthidalni, (visszautasít-elutasít), eredménytelenül.

Hatvannyolcadik szakasz: *formalni nedostatak* — *formai hiba*. Fordításban ne hagyjuk meg a nemzetközi szót, van rá megfelelő magyar. Legyen tehát *alaki*. (A kötelmi jogban e kifejezésen kívül a *kellékhiba* is ismeretes.) *Uredan* (podnesak) — megfelelő. A magyar szó az adekvatan, odgovarajući fordítása lehet, itt pedig használható a *szabályos, szabályszerű* vagy ha egyikkel sem vagyunk megelégedve, a *szabályosan megszerkesztett, szabályosan összeállított* kifejezés.

Két terminusra szeretnék kitérni a hetvenharmadik szakaszban. A szerzők kitűnően fordították a *zamoljeni organ* kifejezést *felkért szervnek*, mert jelen esetben nem a *zamolnica* — megkeresés fogalmáról van szó, viszont nem lett volna szabad a felkérés, pontosabban „kérés” szót használni, amikor az *elővezetés* elrendelése forog fenn, a szerv, a bíróság ugyanis nem kéri, hanem *parancsolja* az elővezetést. A magyar jogi terminológiában *zahtev za dovođenje* — *elővezetési parancs*.

Lényegesnek tartom, hogy a *novčana kazna* (igazolatlan távolmaradás miatti szankció) helyesen nem „pénzbüntetés”-ként szerepel, hanem *pénzbírság*-ként, megjegyzésem csupán annyi, hogy a *bírság* még jobb volna, hiszen csakis pénzben lehet kiszabni. Ettől a hibától a magyarországi szabályok sem mentesek. A *novčana kazna* bírság még a szabálysértési eljárásban, valamint olyankor is, amikor a tárgyalás alatti rendbontás,

illetlen viselkedés miatt szabják ki (rendbírság). A gazdasági vétség eljárásban *gazdasági bírság*.

A hetvenötödik szakasz negyedik bekezdésében következtelenül használták a *kihallgatás, illetve meghallgatás (saslušanje)* terminusokat. A magyar szaknyelvben nem mindegy ugyanis, hogy pl. szakértőről vagy tanúról van-e szó. *Saslušanje veštaka — szakértő meghallgatása, saslušanje svedoka — tanú kihallgatása*. Ezért, amikor általánosságban szólnunk, a *meg- és kihallgatás* lenne a teljes megjelölés. Később is sok következtelenséget találtam e tekintetben. Ha egy igekötőt használunk, javaslom a kihallgatás műszót, mert jobban tükrözi az államapparátus kényszerítő erejét, az eljáró szerv kényszerítő képességét a kihallgatni kívánt személlyel szemben.

A törvény következő szakaszában, amely **A jegyzőkönyv** címet viseli újra az *uredno* terminus fordítását kifogásolom, melyet *rendesen*-ként ültettek magyarra. Rendesen vezetni a jegyzőkönyvet — kissé hanyag, köznyelvi fogalmazásmód. Jegyzőkönyvet *pontosan*, esetleg szabályosan, szabályszerűen vezetnek. Ezen mit sem változtat, hogy a Szerbhorvát-magyar nagyszótár az *uredno* címszó alatt első helyen Sőregiék megoldását tartalmazza.

A nyolcvanadik szakaszban nem helytelenítem ezt a szövegrészt: az iratok megtekintésére és lemásolására vonatkozó kérelem. Tudnunk kell mégis, hogy az eljárási jogi szaknyelvben sokkal gyakrabban alkotják a hasonló kifejezéseket az iránt szakszó segítségével. Pl. *iparendedély iránti kérelem* (nem iparendedélyre vonatkozó kérelem), *keresetlevél házasság felbontása iránt, fizetési meghagyás iránti kérelem* stb.

Ugyanebben a szakaszban az utolsó mondat: *žalba se može izjaviti odmah*. Magyar nyelven több helyes fordítás közül választhatunk. *Fellebbezést jelentek be, fellebbezéssel élek, fellebbezést nyújtok be* (írásban). A „fellebbezés azonnal előadható” szokatlan megoldás, de tekintetbe véve, hogy esetünkben élőszóban fellebbeznek, elfogadható.

Ötödik fejezet — *kézbesítés*. A fordítók elkerülték a tükörfordítás fenyegető veszélyét a *dostaoljanje izvršiti* kifejezés a *kézbesítést teljesíteni* fordításával. Aztán a nyolcvanhetedik szakaszban -andó, -endő képzőt használnak többször is. A *kézbesítés* teljesítettnek tekintendő. Egyszerűbb lenne, szebb, magyarosabb, ha ugyanez így hangzana: *a kézbesítést teljesítettnek kell tekinteni*.

Ragyogó megoldásmódnak találom az egy szakasszal később jelentkező *punomoćnik za primanje pismena* fordítását. A *kézbesítési meghatalmazott* nem szó szerinti fordítás, de teljesen fedi az eredeti jelentéstartalmat. *Postaviti* — ennek a szónak viszont legalább tíz jelentése van, s itt (kézbesítési meghatalmazottat állítani) nem ez a jó kifejezés. A *postaviti* értelméhez sokkal közelebb áll a *megnevezni, kinevezni* terminus. Ez a két terminus pontosabb az egy bekezdéssel később használt „megjelölni”-nél is. Ugyanebben a bekezdésben ez áll: *postaviti po službenoj dužnosti punomoćnika za primanje pismena* — ez magyarul

szó szerint tényleg... hivatalból kézbesítési meghatalmazottat jelölnek ki. Rövidebb és ugyanolyan világosan fedi az ex officio jelleget így is: *kézbesítési meghatalmazottat rendelnek ki*. Jegyezzük meg ezt a fajta kifejezést — *kirendelt ügygondnok*, ugyanúgy mint *kirendelt védő* vagy a 185. szakaszban a *hivatalból kirendelt szakértő* helyett *kirendelt szakértő*.

A lakásváltoztatásról szóló kilencvenhatodik törvényszakasz eredeti-jére is van terminológiai észrevételem. Promena prebivališta ili stana. Pontosabb lenne a *prebivalište* és *boravište* szakterminusokkal operálni, akkor a fordításban is bizonyára lakóhely és tartózkodási hely állna. A magyar szövegben azonban tartózkodási hely vagy lakás kifejezés kapott helyet. A szerbhorvát stan szó szélesebb jelentéstartalmú a prebivalište-nél, a magyar szövegben használt tartózkodási helynél is szélesebb a lakás terminus, az összevető elemzésnél mégis kiderül, hogy a fordítás nem hű. Függetlenül a szerbhorvát eredetitől, ebben az esetben *lakóhely* vagy *tartózkodási hely* lett volna az egyetlen helyes megoldás.

Az általános igazgatásról szóló törvény magyar szövegének olvasása közben már többször is a szemembe ötlött, most azonban nem siklok át felette: magyarul az *opravdan razlog, osnovan razlog* — *alapos, igazolt ok*, nem pedig megfelelő indok. Pl: *opravdati izostanak* — *távolmaradását alapos okkal kimenti*. Még olyan esetekben is használjuk ezt a vonzatot, amikor a legegyszerűbb, szó szerinti fordítás lehetősége is kínálkozik. Hát még az ilyen esetben, mint amilyen a kilencvenkilencedik szakasz utolsó mondatában forog fenn, az alapos, igazolt terminus semmiképpen sem helyettesíthető mással. Abba, hogy a *razlog* indok lesz-e avagy ok, szintén beleavatkozom, az ok használata oldalán, mert általánosabb, mint az ind(itó)ok, mely az ok műszónak csak a második — indíték — jelentésével rokonítható. Az Értelmező Szótár szerint ez a második jelentés: az okozat létrejöttét közvetlenül előidéző ok.

A törvény hetedik fejezete szerbhorvátul a *povraćaj u predašnje stanje* címet viseli. Ez a latin nyelven *in integrum restitutio* nevet viselő, nagy múltra visszatekintő kifejezés magyarul sokféleképpen látott napvilágot: korábbi állapot helyreállítása, előbbi állapotba való visszahelyezés, eredeti állapot helyreállítása, korábbi helyzet visszaállítása. Ezeket a kifejezéseket a perjogban fölösleges használni, mert a szóban forgó intézménynek precíz megnevezései vannak, a következő szakszavakkal, kifejezésekkel: *a mulasztás igazolása, mulasztási igazolás, igazolási kérelemigazolás*. Ennélfogva a címet így fogalmaznám meg: *Mulasztási igazolás*. A 103. szakasz első bekezdésében a szerbhorvát szöveg *predlog* szakszava jelen esetben nem indítvány lesz, hanem *kérelem*. Kitűnik ez a fentebb felsorolt, restitutiora vonatkozó kifejezésekből. Anélkül a pretenzió nélkül, hogy az egész szöveget átírjam, a következő tagmondat helyetti megoldásomat hadd fejtsen ki! Tehát, Sőregi, Juhász és Dobó így mondja: indítványára engedélyezik az előző állapotba való visszahelyezést (igazolást). Nálam pedig: *kérelmére a mulasztás igazolással*

orvosolható. A 104., 105., 106., 107., 108. szakaszokban, erre nyomatékkal figyelmeztettek — az előző állapotba való visszahelyezésre vonatkozó indítvány magyarul, helyesen *igazolási kérelem!!!* A 106. szakaszban *neblagovremeno podnet predlog odbaciće se bez daljeg postupka* magyarul röviden: *Az elkésett igazolási kérelmet elvetik.*

Egy kisebb észrevétel a 112. szakaszban, amely a rend fenntartását szabályozza: az *izreći* (kaznu) inkább (bírságot) *kiróni* kellene hogy legyen, mint kiszabni, mert ez utóbbi terminus technikus az odmeriti megfelelője (*odmeravanje kazne — a büntetés kiszabása*). E kifejezés arra is utal, mekkora a bírság vagy büntetés, míg az előbbire ez nem vonatkozik.

Az általános igazgatásról szóló törvény kilencedik fejezete az eljárási költségekről szól. Itt fordul elő a *zahtev za naknadu troškova* kifejezés, melyet nem költségtérítésre vonatkozó kérelemnek, hanem *költségtérítési igény*-ként kell magyarra fordítani, az analógia módszerével. Az olyan kifejezések ugyanis ismertek, elfogadottak, mint az *anyagi igény, kár(térítési)igény* stb.

A 117. szakasz második bekezdésében a „tartozik-e megtéríteni” vonat ötlött szemembe, szintúgy a költségekre vonatkozva. Jobb: *a költségeket viselni* kifejezés használata.

A következő szakaszban az *izgubljena zarada* szakkifejezés fordításához fűznék kommentárt. A *keresetkiesés* helyes szóösszetétel. A polgári perrendtartás magyarázatában meg is találtam, sok jogász mégsem ismeri, s az *izgubljena dobit* vagy *zarada* kifejezés láttán ösztönösen a polgári anyagi jogból ismert elmaradt haszon, elmaradt jövedelem kifejezéseket alkalmazza. Ezek megfelelnek ugyan a *lucrum cessans* latin elnevezésnek, esetünkben azonban az egyik sem adekvát.

A 120., 121., 122. szakasz a *költségmentességre* vonatkozik (*oslobodeenje od plaćanja troškova*). Egyetlen kifogásom: magyarul nem indítványozzák, hanem *kérelmezik* a költségmentességet. Következtesen kellett volna használni.

Elérkeztünk a törvény második részéhez, melyre sokkal kevesebb a megjegyzésem, egyrészt azért, mert a hibák egy része ismétlődik, másrészt pedig, mert Sőregi, Dobó és Juhász sikeresen oldotta meg az itt felmerülő fordítási, terminológiai problémákat.

Bár az *upozorenje* fordításaként elfogadható a *figyelmeztetés* szakszó, fontolóra vehetnénk egy új terminust is, a *figyelemfelhívás*-t. Erre azért van szükség, mert a figyelmeztetés szó alkalmazása túl gyakori. Pl. az *opomena*, mint a legenyhébb büntetésnem nálunk *intés* helyett figyelmeztetés, a már taglalt *pomoć neukoj stranci* kifejezést is fordítják figyelmeztetésnek, „az idézett személyt figyelmeztetni kell a megjelenés elmulasztásának következményeire” stb.

Spajanje stvari u jedan postupak — az ügyek egyesítése. A szerbhorvát eredetihez közelebb áll, s a 127. szakaszban később használatos is az *egyesített eljárás* kifejezés.

Helytelen az eljárás folytatása a *vodenje postupka* kifejezésre vonatkoztatva ugyanis *lefolytatás* a pontos szakszó, még akkor is, ha úgy érezzük, az igekötő megterheli az igét. Ezt az igekötős alakot az Értelmező Szótár is ismeri. Az eljárás folytatása pedig másik perccselekményt jelöl: *nastavak postupka*.

A 130. szakaszban a *pravni osnov* jogalapnak való fordítását nem kifogásolom, de tudni kell, hogy a magyar jogi terminológia, ha szabad így mondanom, jobban kedveli a *jogcím** műszót. Lássuk a Magyar értelmező kéziszótár meghatározásait: jogalap — 1. Valamely eljárást jogossá tevő szabály, törvény, rendelet. 2. Ezen alapuló jogcím. Jogcím — 1. Valamely jog keletkezésének jogszerű alapja. 2. Valaminek a megtételére jogosító ok, érv, alap. Szövegek értelmezésével arra a megállapításra juthatunk, hogy leggyakrabban a kettessel jelölt értelemben fordulnak elő e terminusok. Egyes nézetek szerint a *jogcím* a szerbhorvát *pravni naslov* megfelelője, ez utóbbi kifejezés azonban annyira ritka, hogy a *Pravni leksikon* meg sem említi. Az *osnov*-nál viszont a következő definíciót adja: *normativni akt, iz kojeg se izvodi neko subjektivno pravo*.

A 131. szakaszban már megint rosszul fordították a *zahtev* terminust. Itt az eljárás folytatásáról van szó, azt kérni vagy kérelmezni lehet. Az igény rendszerint vagyoni v. anyagi követelést jelöl, a per tárgyat lehet igényelni, az eljárás folytatását azonban nem.

A következő törvényszakaszban érdekes kérdésre kell feleletet adnunk. *Odustanak od zahteva* — a kérelem visszavonása. Hihetetlenül rosszul hatna, ha az opozvati *odustanak od zahteva* kifejezést a kérelem visszavonásának a visszavonásaként ültetnénk magyarrá. Nos, a szaknyelvben két kifejezés használatos, a *fellebbezés visszavonása és elállás a keresettől*. Itt feltétlenül az *elállás a kérelemtől* szakkifejezést kell választanunk, mert néhány sorral később az említett buktatón kell sikeresen túljutnunk. Erre Sőregiek is ráéreztek, (*elállását visszavonhatja*). Csodálom azonban, hogy az idevágó alcímet ezek után nem változtatták meg a kérelemtől való elállásra.

Tizenegyedik fejezet, 135. szakasz. Fölösleges az idegen szó használata, jogokat *érvényesíthetünk, megvalósíthatunk, (ostvariti)*, nem pedig realizálunk.

137. szakasz. Félreértésre adhat okot a határozottan előadni kifejezés. Személy szerint én itt a meggyőző előadásmódra gondolok, bár az eredeti szerbhorvát és a magyar szöveg összevetéséből egészen más derül ki: *Izneti tačno, istinito i određeno. Pontosan, valóságghűen, (a fordításban valóságnak megfelelően áll), meghatározva előadni*. Sőt a szórend megváltoztatásával még világosabbá tehetjük a mondanivalót. A második terminus, (valóságghűen) kerülne az első helyre. A harmadiknál pedig (meghatározva) feltétlenül szükséges az igekötő használata, a sza-

* A kötelmi jogban a szerződés, ügylet jogi célját jelölő terminus.

batosan meghatározva kifejezéssel esetleg még precízebbé tehetjük a fordítást.

Néhány paragrafus apróbb, a fordításra vonatkozó észrevételeim ismertetésének mellőzésével érkezünk el a 156. analíziséig, ahol a szerbhorvát szövegben a pleonazmus egy példájával találkozunk. Mit tehet ilyenkor a fordító? *Objaviti javnom objavom*. Igyekszik enyhíteni az eredeti szószaporítást. Így a *nyilvános hirdetésben közzétenni* magyar megoldást nem is helytelenítem.

A 164. szakaszban a *javno ovlašćenje* kifejezés megfelelőjeként a közhatalmi jogosítvány-t olvashatjuk. A szerzők 1970-ben valószínűleg az akkor adekvát kifejezést használták, elvétve még ma is hallani, fellelhetők benne a *javna vlast* — közhatalom elemei is. Ma azonban, tíz évvel később, öngazgatási társadalmi rendszerünk fejlődésének egy újabb stádiumában, amikor napvilágot látott az **Öngazgatási és egyéb társadalmi-politikai kifejezések ötnyelvű szótára**, olyan terminust szorgalmazunk, melyben ez a „hatalmi” elem kevésbé lelhető fel. A javasolt és a fentit kiszorító terminus a *közmegebízás, közmegebízatus*, esetleg a régebben helytelennek kiáltott *közfelhatalmazás*.

166. szakasz: *overen prepis* — hiteles másolat. Ehelyett a *hitelesített másolat* terminológiai változatot kell használni, csak ez a kifejezés tükrözi hűen azt az aktust, mellyel a bíróság vagy más hivatalos szerv végez el, annak érdekében, hogy igazolja az irat megbízhatóságát. Hiteles lehet egyébként, egy hitelesítetlen másolat is. Ez szerbhorvátul a *prost prepis*. Az általános igazgatási eljárás magyar szövegében használt egyszerű másolat elkerülhető tükörfordítás.

Ugyanennek a szakasznak a következő bekezdésében *lična karta* — személyi lap helyett *személyi vagy személyazonossági igazolvány-t* kell használni.

170. szakasz: *mesto gde su isprave izdate* — az okirat kiállításának helye. A fordítás helyes. Noha szótáraink a fentinek megfelelő értelmezést adják a kiállítani terminusnak, egyéni véleményem, hogy ily módon inkább a kivitelezés formai oldalát jelöltük meg, a tartalmat pedig a kibocsátás, kiadás szavakkal érzékeltethetjük.

Egy szakasszal lentebb: *javna isprava* — az egyébként következetesen, jól használt *közokirat* terminust fölöslegesen közirattal, ezzel a mai magyar jogi nyelvben ismeretlen szóval cserélték föl.

Nem hagyhatom megjegyzés nélkül a 176. szakasz második bekezdésében a *dužnost svedočenja* — tanúvallomási kötelezettségnek való fordítását. A magyar terminológiában ismeretesek a *tanúságtétel, tanúzás* terminusok. Elfogadható tehát a *tanúzási, vallomástételi, esetleg tanuskodási kötelezettség* kifejezés.

Két megjegyzést fűznék a 182. szakaszhoz. Az egyik a *dokazno sredstvo* kifejezésre vonatkozik, melynek megfelelője a *bizonyítási eszköz*, így van ez a polgári és büntetőjogi terminológiában is, nem pedig bizonyító eszköz. A másik, hogy a *verodostojnost* (izjave stranaka) for-

dítása erőltetett, egybeírt szó vagy kifejezés, a hiteltérdemlőség. Ha mindenáron használni akarjuk, külön kell írni, azonban a (fél nyilatkozatának) *hitelesség*-e terminus használata föl sem veti ezt a helyesírási problémát.

A 184. szakasz tartalmazza a *dokazivanje veštačenjem* szakkifejezést. A *veštačenje* terminust szótáraink szakértői szemlének fordítják, mint ahogyan Sőregiek is tették. A szemle útján történő szakértői véleményezés természetesen lehetséges, a magyarországi törvényszövegekben mégsem leltem föl a szakértői szemlét. A teljes terminus így hangzik: *szakértői vizsgálat és véleményezés*. Szerbhorvátul *veštačenje*. Hat szakasszal később a *nalaz veštaka* — szakértői megállapítás helyett a *szakértői lelet* fordítást kellett volna alkalmazni.

Postavljeno više veštaka — több szakértő kijelölése . . . Ezzel a kijelölni terminussal csinján kell bánni a következők miatt: „olyan szakember, akinek külön meghatalmazása van véleményadásra megfelelő szakkérdésekben” — ez a meghatározás a *kijelölt szakértő* fogalmát fedi. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy a jugoszláv törvényszervek a *postavljeno* terminussal a definícióbeli értelmet akarták kifejezni. Ellenkezőleg, itt a lényeg a több szakértőn van.

A tizenkettedik fejezet címe: *Határozat*. A névelő nélküli változatot kifogásolom, annak ellenére, hogy a komparatív analízis fontos és több helyütt is említett forrása, az Államigazgatási eljárás általános szabályai címeiben szintén többször fogalmaz névelő nélkül, mint névelővel, pedig odakíváncozik. A magyar hivatalos nyelv egyik fogyatékosága az indokolatlan névelőelhagyás.

. . . *Organ nadležan za rešavanje donosi rešenje o stvari koja je predmet postupka*. A szerzők a *rešavanje* terminust határozathozatalnak, a *donosi rešenje*-t pedig eldönti-nek fordították. A munkám elején kifejtettekből kitűnik, hogy éppen fordítva kellett volna. *A döntésre (hatáskörében!) illetékes szerv az eljárás tárgyát képező ügyben határozatot hoz.* (202. szakasz)

A 204. szakaszból kiviláglik, hogy a magyar szöveg szerzői idegenkedtek az *akt* terminus *aktusnak* való fordításától, s szövegkörnyezettől függően lett az aktus ügyirat vagy rendelkezés. Bár azt a szabályt felállítani, a kritériumot meghatározni, hogy a magyar nyelvben mikor használunk idegen, nemzetközi szót, bonyolult feladat, s gyakran a fordító-szerző szubjektív meggyőződésétől függ, ez esetben vitán fölüli, hogy az idegen szavakat a szerbhorvától sokkal kisebb mértékben befogadó nyelv, a magyar jogi szaknyelv ismeri és használja az *aktus* műszót, függetlenül attól, hogy (Jugoszláviában) öngazgatási jogi vagy általános jogelméleti problémáról van-e szó. Ezt a magyarországi források is bizonyítják. Aktus helyett akár ügyiratot, akár rendelkezést mondani céltévesztett próbálkozás.

206. szakasz: A fordítók fölöslegesen körülírták, méghozzá nem meg-

felelő terminussal a *ponka (uputstvo) o pravnom leku* ismert terminus technicust — jogorvoslati utasítás, tájékoztató. Náluk így hangzott: „útmutatás a jogorvoslat tekintetében”.

Ugyanitt egy másik észrevétel. Az *uvod rešenja* nem a határozat bevezető része, bár szinte mindenki annak ismeri, mondja, hanem — ragyogó szakterminussal élve *fejrése*.

A 207. szakaszban egymás után találkozunk a *saglasnost, potvrda* szavakkal. Az első magyar változata *hozzájárulás*, helyes, a második téves, jóváhagyás, ez is inkább az előző terminusnak felel meg, nem is beszélve az *odobrenje* jelentéséről. A *potvrda* magyarul *igazolás*.

Két szakasszal később az *obrazac* megfelelőjeként, a fordításban használt *nyomtatvány* mellett fontolóra vehetjük az *úrlap, iratminta* szavakat is.

A 228. szakaszban a komplikált mondatszerkesztés elkerülhető a felettes terminussal: „A szerv feletti közvetlen magasabb fokú szerv határoz” — egyszerűen és pontosan — *A közvetlen felettes szerv határoz*.

233. szakasz: *predavanje žalbe* helyesen a *fellebbezés benyújtása*. A benyújtás szakszó vonatkozhat ugyanis közvetlen átadásra, valamint posta útján történő megküldésre is. A következő szakaszban alkalom nyílott volna e két mód terminológiai különválasztására (*predati — átadni, poslati — megküldeni*), Söregiek azonban nem éltek a lehetőséggel.

A tizenötödik fejezet címe *Obnova postupka* — az eljárás újrafelvétele. Habár az én jogi szókinccsemben is él a perújrafelvétel terminus, egyetlen rendelkezésemre álló forrásban sem akadtam rá. Még a századfordulón kiadott hatkötetes *Jogi lexikon* is *perújítás*-t emleget, ennél fogva az újrafelvétel egészen archaikus műszó. De melyik kifejezést is alkalmazzuk törvényünkben? Perújítás, mint mondtuk, csak az igazgatási per esetében lehet, a megújítás a kötelmi jogi novatio megfelelője, maradt csak egy: *az eljárás felújítása*.

A 249. szakaszban szerepel a *privredni prestup* — gazdasági szabálysértés. A fordítás helytelen, *gazdasági vétséget* kell mondani. A vétség veszélyességi foka ugyanis nagyobb, mint a *szabálysértésé* (szerbhorvátul *prekršaj*), viszont kisebb mint a *büntetté* (*krivično delo*).

261. szakasz. *Zahtev za zaštitu zakonitosti* — törvényességi óvás. Ez a kifejezés a jogi terminológiában ismert, olyan esetekben használatos, amikor emelésére nem az ügyész vagy nem csak az ügyész jogosult. A leggyakoribb eset azonban mégiscsak az, amikor az ügyész emeli, ilyenkor, s ilyen a mi törvényünk rendelkezése is, az *ügyészi óvás* kifejezést használjuk.

263. paragrafus: *zahtev javnog tužioca* — a közvádoló kívánsága. Az ügyész „kivánsága” *óvás, indítvány, előterjesztés, megkeresés* vagy *ügyészi figyelmeztetés*. Esetünkben, mivel a határozat hatályon kívül helyezésére, ill. megsemmisítésére irányul, *indítvány* vagy *kérelem*.

266. szakasz: *A krivični zakon* kifejezést, annak ellenére, hogy Ma-

gyarországon a Büntető Törvénykönyv szabályozza, jugoszláv körülmények között *Büntető törvény*-nek kell fordítanunk. A *törvénykönyv* egyébként a *zakonik* terminusnak felel meg.

*

A JSZSZK Hivatalos Lapjának 1978/32. számában közzétett **Általános közigazgatási eljárásról szóló törvény** egységes szerkezetbe foglalt szövege túlnyomórészt az elemzett fordításon alapul. Néhány helyen, természetesen, eszközöltek helyes, hibaigazító változtatásokat:

A korábbi állapotba való visszahelyezés már mulasztási igazolás, a jogalapot jogcímmel helyettesítik, a közhatalmi jogosítvány következetesen közmegbízatás lett, a személyi lap pedig személyi igazolvány. Egyértelműen tökéletesíti továbbá a magyar jogi nyelv használatát a supsidialis (helyettesítő) alkalmazást felcserélő másodlagos alkalmazás kifejezés, valamint a hatáskör, illetékesség szakszavak biztosabb kezelése. Már nem kérelmet, hanem igényt támasztanak, a közvádlóból ügyész lett, a BTK büntető törvény, a gazdasági szabálysértés pedig gazdasági vétség.

De viszont: az egységes szerkezetbe foglalt magyar szövegben összcserélték (!) a Sőregiek által oly jól használt határozat és végzés szavakat, a határozatból végzést csináltak, a végzés pedig határozati rendelkezés lett. Az illetékes hivatalos személy megint csak helytelenül jogosult hivatalos személy, megmaradt az ideiglenes képviselő (tükörfordítás); a tájékozatlan ügyfél helyett, ugyanolyan rosszul, most járatlan ügyfelet segítenek. Még mindig ismeretlen a kirendel műszó (a hivatalból kijelöl helyett), az eljárást itt is folytatják (lefolytatják helyett), a bevezető rész itt sem fejrész, a szakértői megállapítás nem lelet stb. A felsorolást nem céloz folytatni.

Végezetül, a két magyar nyelvű törvénytörvényösszevetéséből, abból a tényből, hogy az 1978-as szöveg alapjául a Sőregi—Dobó—Juhászfordítás szolgált, kiderül, milyen igényes, hozzáértő fordítómunka szülte az Általános (köz)igazgatási eljárás törvényét, hogy jogi terminológiánk fejlődésének milyen jelentős állomása forog szóban. Ennél a stádiumnál azonban tovább lehet és kell lépni. Mind többen, sürgetve igénylik jogi terminológiánk egységesítését és további fejlesztését. A Vajdasági Magyar Nyelvművelő Egyesületek Szövetsége terminológiai bizottsága megalakulásának, fellendülő tevékenységének idejében, munkámmal egy fokozott, folyamatossá váló terminológiai aktivitáshoz szeretnék hozzájárulni.

Rezime

Kritička analiza prevoda na mađarski jezik Zakona o opštem upravnom postupku

U ovom radu se iz terminološkog-jezičkog aspekta analizira prevod na mađarski jezik osnovnog izvora našeg upravnog (procesnog) prava — Zakona o opštem upravnom postupku. Prevodioci su Dr. Sőregi Zoltán, Dobó Illés i Juhász Antal, prevod datira iz 1970. godine (izdanje Službenog lista opštine Senta) i zauzima značajno mesto u literaturi stručnih prevoda na mađarski jezik u Jugoslaviji.

Autor naglašava da se radi o korektnom prevodilačkom poduhvatu iz kojeg se jasno vide dobri rezultati postignuti u oblasti mađarskog pravnog jezika i prevoda zakonskih tekstova u Jugoslaviji, ali istovremeno konstatuje, da je (kao i druge naučne discipline) usled tempa razvoja samoupravnih društvenih odnosa i mađarski pravni jezik u Jugoslaviji za kratko vreme doživeo brz razvoj što iziskuje odgovarajuće terminološke promene.

Autor se u prvom redu bavi terminima izrazito (upravno) procesno-pravne prirode a i drugim problemima od šireg značaja za mađarsku pravnu terminologiju u Jugoslaviji, primećuje kreativna i tačna prevodilačka rešenja te sa odgovarajućim predlozima za prevod podvrgava kritici one termine, koje treba menjati.

Osnovni razlozi koji iziskuju korekcije su:

- postojanje novih, u značenju kvalitetno drugačijih samoupravnih i drugih termina;
- terminološke neadekvatnosti, greške napr. relativno česti prevodi „od reči do reči” mada postoje originalne verzije termina;
- jezičko-stilske nedorečenosti.

Na kraju članka daje se i kratka komparativna analiza spomenutog prevoda sa prevodom integralnog teksta Zakona posle izmena i dopuna (Službeni list SFRJ 1978—32.) i konstatuje solidan stručni nivo oba rada i mogućnost i potrebu daljeg razvijanja naše pravne terminologije.

Summary

Critical Analysis of the Hungarian Translation of the Act of General Administrative Process

This article in an analyses of the basic source of law on the administrative process translated to hungarian language, from the aspect of terminology and language.

The translation was done by dr. Sőregi Zoltán, Dobó Illés and Juhász Antal, and it dates from 1970 published by the official gazette. It's quite an important translation among the hungarian specialised translations in Yugoslavia.

The author points out that the work is correctly done and shows the good results achieved in the field of hungarian judicial language, but at the same

time — says the author — like all the other fields of science in consequence of great development of social relations has suffered a lot of changes in a short period of time which has required certain terminological changes.

At the first place the author deals with terms of especially administrative judicial character, but with other problems, too, which have a wider importance in the hungarian language. He notices the successful solutions as well as the mistakes done by the translators.

The major reasons which require correction are the following:

- there are some new, qualitatively better selfmanagement and other terms
- unadequate terms, „word to word” translations even if there is an original version of the term
- linguistic-stylistic unadequateness

At the end of the article there is a short comparing analysis of translated material with the integral texture of the Law after being adapted and changed (official gazette SFRY 1978—32). The author comes to the conclusion that the professional quality of them is quite good but there are still possibilities for further development.